

Vysvobození zvuku č. 1

„Na přelomu století“

První projekty nové hudby a
nového umění

Přelom 19. a 20. století

- 1900 – Sigmund Freud – „Výklad o snu“
- 1901 – Max Planck formoval kvantovou teorii
- 1905 – Albert Einstein – „zvláštní teorie relativity“
- 1905 – Ernst Mach – vydal „Poznání a omyl“
- 1907 – Henri Bergson vydává své základní filosofické dílo „Vývoj tvořivý“
- Na počátku první světové války dospěl Albert Einstein k obecné teorii relativity
- V amerických městech pozdravily nové století mrakodrapy z ocele a betonu
- Po silnicích se rozjely první tisícovky továrně vyrobených aut
- Roku 1903 poprvé vzlétly na motorovém letounu bratři Wrightové

Umění na přelomu

- roku 1908 Picasso začal malovat svá kubistická plátna
- 1909 Marinetti vydává první manifest futurismu.
- Kandinskij roku 1910 namaloval první abstraktní akvarel
- František Kupka vystavuje roku 1911 první orfistický obraz – Barevné plochy
- A v témže roce vzniká pod vedením Kandinského v Mnichově skupina Der blaue Reiter
- Roku 1913 vystoupili v Rusku konstruktivisté a suprematisté v čele s Kazimírem Malevičem
- Své první povídky vydává Franz Kafka
- V Curychu vzniká zásluhou Tristana Tzary dadaistické hnutí
- Apollinaire vydává roku 1918 své Kaligrafy
- Vycházejí díla Eliota, Joyce
- Roku 1925 vychází první manifest surrealismu z pera André Bretona

Teze, manifesty, budoucnost

- První dvě desetiletí jsou ve znamení tvůrčího kvasu.
- Protiromantický postoj byl sice častou náplní manifestů, ale jeho význam nebyl tak zásadní, jak se mnohdy z literatury dozvídáme, dnes je více a více zřejmé, že mnoho z kvasu prvních tří dekád dvacátého století mělo své počátky již hluboko ve století devatenáctém a že mnohé, jež bývá považováno za rozchod s tradicí s ní souvisí pevněji, než by si možná samotní tvůrci přáli.
- Chceme-li hovořit o hudbě tak to co předcházelo vývoji ve dvacátém století je možné rozdělit do okruhů spojených se třemi jmény – Mahler – německá a rakouská linie, expresionismus, druhá vídeňská škola, dodekafonie, serialismus, ale též veskrze tradiční postromantismus, - Skrjabin – atonalita, uvolnění harmonie, barevná hudba, konstruktivismus, a v neposlední řadě Debussy – impresionismus, zvukovost, exotismus, zájem o barvu...

Feruccio Busoni (1866 – 1924)

první projekt nové hudby

- 1907 – Návrh nové estetiky hudebního umění
 - Manifest svobody v umělecké tvorbě
 - „Hudební umění se zrodilo svobodné a svobodné je též jeho určení“
 - Tradice je „posmrtná maska, sňatý z tváře života, jež prošla mnoha lety a rukama nespočetných řemeslníků, takže nakonec jen tušíme její podobnost s originálem“
 - „Úkolem tvůrčího umělce je vynalézat nové zákony a nepodřizovat se starým, Kdo se podrobuje zákonům již daným, přestává být tvůrčím umělcem.“
 - uvažuje též o otevřenosti formy – „obraz západu slunce na obzoru končí rámem“
 - „TAK JAKO UMĚLEC TAM, KDE MÁ DOJÍMAT, SÁM NESMÍ BÝT DOJAT – NEMÁ-LI V DANÉM OKAMŽIKU ZTRATIT VLÁDU NAD SVÝMI PROSTŘEDKY – TAK ANI DIVÁK, MÁ-LI DIVADELNÍ ÚČINEK vychutnat, nesmí jej pokládati za skutečnost, aby umělecký zážitek neklesl jen na lidskou účast.“ V zápětí však s určitou skepsí doplňuje: „Není totiž známo obecenstvu – ani si toho nepřeje vědět – že musí na uměleckém díle sám posluchač vykonat polovinu práce, aby bylo vůbec přijato.“
 - Nejradikálnější jsou Busonihovy návrhy v oblasti zvukového materiálu, jeho rozsahu, kvality a uspořádání.
 - „Náš zvukový kruh se stal tak úzkým a jeho výrazová forma tak stereotypní, že už nyní není známého motivu, jemuž se jiný známý motiv nepodobá, takže zároveň může být hrán současně s ním.“
 - „...myslím, že zamíříme k abstraktnímu zvuku, k technice bez překážek, k ténové neohraničenosti“
 - „Náš celý systém tónů, stupnic a tónin jest jako celek jen částí a zlomkem rozloženého paprsku slunce hudby na obloze věčné harmonie.“
 - Nová hudba si musí vytvořit své vlastní nástroje. Busoni vidí východisko v elektroakustických nástrojích.
- Busoni bývá řazen k italskému futurismu, ovšem ve skutečnosti s ním neměl nic moc společného
- Samotná skladatelova tvorba však vůbec neodpovídá jeho teoriím a je v podstatě zcela konvenční, postromantisticky orientovanou dobovou produkcí.

Erik Satie (1866-1925):

- Chat noir a Auberge du Clou na Montmarteru
- Nepříliš úspěšná studia na pařížské konzervatoři – podle některých badatelů trpěl značnou dizlexií.
- mezi přátelé patřili – Debussy, Brancussi, Duchamp, Picabia, Picasso, Tzara
- „Nové mládí“
- Podíl na vzniku hudebního impresionismu, ale i civilního postimpresionismu
- Libreto k Sokratovi vytvořil pouhým proškrtáním Platónova textu
- Pro libreto k baletu Uspud použil dnes oblíbené typografie – pouze malých písmen
- Po smrti v jeho bytě objeveny stovky skladeb a tisíce popsaných útržků s popisy, toho, co dnes můžeme nazývat akcí – Vexations (1893 - 840x) – předzvěst minimalismu, repetitivních technik a ambientu, sobě poslaný dopis s textem: Zítra bude den. Vašnosti. V úctě...
- Myšlenka hudby ve veřejném prostoru, kterou nikdo neposlouchá, která žije sama o sobě, která nečeká na poslech
- Mimostylovost, nezařaditelnost a díky tomu neskutečná aktuálnost
- Tres Gymnopedes
- Sokrates

Charles Ives

Edgar Varese

George Antheil

Henry Cowell

Igor Stravinskij